

дит потусторонній мир в качестве доминирующего элемента в свое повторяющееся повествование. Потому что в этот момент он совершает нечто вроде самоинтерпретации, вновь наглядно воссоздавая ту самую травму, тот самый непостижимый ужас, который сказка, фантазия, метафизика и искусство призваны были заслонить и переинтерпретировать в качестве проблемы внутренней сложности.

1. Кожев А. Идея смерти в философии Гегеля. — М., 1998. — С. 169.

2. Жижек С. Хичкок, или Форма и ее историческое опосредование // То, что вы всегда хотели знать о Лакане (но боялись спросить у Хичкока) / Ред. С. Жижек. — М., 2004. — С. 9–10.

Олег СИДОР-ГІБЕЛИНДА

старший науковий співробітник

ІПСМ НАМ України

ПРО ПРИЧИНИ ЗАНЕПАДУ УКРАЇНСЬКОГО КІНА Несвоєчасні роздуми

Міркування, викладені нами далі, більш аніж напевно не сподобаються кінематографістам — і взагалі людям їхнього кола. Адже аксіомою для них видається наступне твердження: необхідно знімати багато-багато фільмів, аби «зварилася каша»; екранні шедеври не виникають на вичахлому ґрунті; кінематограф — це економіка та виробництво, де творча якість поступово впливає з кількості, формально не досягнутої і по сьогодні, тож немає ні шедеврів, ані якості etc. Опонентам за іграшки приписати прибічність сталінській «теорії малокартиння» — що, як відомо, шедеврів якраз і не породила. Отже...

Якось при цьому не враховуються побажання «простого платника податків», якому пропонується сліпо любити «найголовніше з мистецтв». (А що, коли він віддає перевагу класичній опері? Чи традиційному малярству в традиційному українському музеї, муму-му, що перебуває не в кращому стані за кіновиробництво??) За лібералізацією деяких законів та обіцянками певних пільг вгадується майбутній розквіт українського кіна, сонцедарні каннські обрії, схвальні усмішки лазурної Венеції та тріумфи з берегів суворої Шпре. Так, знали і тріумфи — переважно короткого метру, на ниві документалістики та анімації. Не рахується?

Навіть побіжний погляд на історію кінематографу доводить, що практично ніколи розквіт цього мистецтва не був похідним од механічного капіталовкладення — що, проте, не промовляє на користь вищезгаданого «малокартиння». Інакше: за кожним сіне-спалахом стояла своя над-ідея, вона і рятувала світ економіки тв-виробництва (умова цілком необхідна, та недостатня для кіно-успіху). Не обов'язково вона маніфестувалась чи навіть виразно артикулювалась, але стороннє око вгадувало її залаштункові обриси за кожним прецедентом довготривалого, а не епізодичного, тріумфу. І, звісно, ідея ця підтримувалась переважною більшістю тої чи іншої національно-країнної громадськості.

У Франції — ідея Культури, у США — ідея Успіху-справедливості, у Росії — ідея Імперії чи Правди-матки, у Польщі — ідея Отчизни. І таке інше, з певними застереженнями, для Англії, Італії, Німеччини окремих епох — а також Японії з Індією, що й казати про Китай, не змушуйте нас до квапливих формул, які наче легко оскаржити, та яким важче запропонувати альтернативу. Однак для України і чогось подібного — принаймні за останнє десятиріччя — шукати зась, навіть з поправкою на поспішність узагальнення. Таке враження, що для нашого кіна ідеї беруться напрокат — чи відверто навпуються на кшталт: «зроблю-не-згірше-за північного-сусіда-не-відрізните-нізащо» (чи не вся, з дозволу сказати, творчість Оксани Байрак).

У нас є свій «маленький Голівуд» («Штольня») і свій «кишеньковий неореалізм» («Мийники автомобілів») — без переконливо-вирішальних спецефектів першого та без шерехатої сугестії останнього. Є свій андеграунд, мейнстрим, свої пеплуми і свої блокбастери (а до якої ж категорії віднести «Молитву за гетьмана Мазепу?»), свої комедії, дарми і трагедії («великі» та «маленькі»), свої хорори, трилери й саспенси, і своя еротика («Сафо»), свої драми і свої «мильні опери» — з «мильними операми», здається, справи, складаються якнайкраще, правда, й кіно тут відступає в тінь, бо не лише йдуть вони визначально не в залі — вони й не для залу знімаються. А принцип копродукції, легітимний у всьому цивілізованому світі (цікаво, чи рахують у власному доробку іспанці деякі фільми Серджо Леоне?.. французи — пазолінієве «Євангеліє од Матфія»?... знімали ж усе те разом!), в нашому випадку позбавляє національний кіновір будь-яких прикмет своєрідності.

Підходимо до найголовнішого. Українське кіно досягне чогось тоді, коли суспільство визначиться з власною ідентифікацією — естетичною, соціальною, передусім — мовно-національною

(американо-французький шлях, а також, з деякими застереженнями, і російський). Чи — а це вже набагато складніше — спробує чесно подивитися в очі непривабливому сьогоденню, не ховаючись за слогани та дрібне, безплідне панібратство (шлях італійських нео-реалістів, утім, достатньо недовгий; у цьому напрямку іде чи пробує йти, здається, лише Олександр Шапіро). Інакше його й надалі чекатиме еkleктика і вторинність, третинність, четвертинність... десятинність. І ніякі гроші, та як же без них у будь-якій справі взагалі, в пригоді не стануть — і ситуації не виправлять. І жодна «брудна дюжина» (себто, купа гною) не народить «золотого зерняти». А коли ці «зернята» вряди-годи й вигулькуватимуть — «золотої ниви» після них не чекайте, не діждетесь.

Виняток не переходить на орбіту прецеденту. Чудо, водночас відбувшись, одразу зникає, не надихаючи до наслідування. Чи, бо-дай, повторення.